

Vildana Repše
Glasbeni atelje Tartini

VPRAŠANJE IZBIRE UČNEGA GRADIVA ZA VIOLINO V NIŽJIH RAZREDIH GLASBENE ŠOLE

Strokovni članek / Professional Article

Izvleček

Vprašanje izbire učnega gradiva je tesno povezano s poznavanjem ustrezne literature z vidika glasbene umetnosti in didaktičnih postopkov. Pri svojem delu z učenci ter z mladimi učitelji pripravniki ugotavljamo, da na trgu ni učbenikov za violino, skladnih z učnimi načrti in standardi znanja, ki bi ponujali dovolj pregleden in uporaben repertorij za delo v razredu. V prispevku bomo nakazali na prednosti in šibkosti v obstoječih učnih gradivih na ravni nižjih razredov. Predstavili bomo nekatere rešitve in prizadevanja novih avtorjev, da na tem občutljivem področju sledijo trajnim vrednotam v vzgoji in izobraževanju, preizkušnim tradicionalnim metodam in obenem sodobnim dognanjem edukativnih strok ter medpredmetnim povezavam.

Ključne besede: učbeniki, violina, glasbena šola

Abstract

The Question of Choice of Learning Material for Violin in Lower Grades of Music Schools

The question of choice of teaching material is closely related to the knowledge presented in relevant literature from both, a musical perspective and didactical methods. In our work with pupils and young trainee teachers, we concluded that there are no violin textbooks in line with curriculum and standards of knowledge that would offer a sufficiently transparent and useful repetition for the work in the classroom. In this article, we will identify the strengths and weaknesses in existing teaching materials available for teaching at lower level grades. We will present some solutions and efforts of new authors in their attempt to follow, in this sensitive field, permanent values in education and training, tested with traditional methods and with modern knowledge of educational professions and cross-curricular links.

Keywords: textbooks, violin, music school

Začenjam z mislijo velikega violinskega pedagoga Leopolda Auerja, ki pravi, da je nemogoče preceniti pomen prvih korakov v kompleksnem procesu obvladovanja violinske igre in da, manj ali več, navade iz zgodnjega obdobja učenja vplivajo neposredno na ves nadaljnji razvoj učenca. V prispevku bom predstavila svoje razmišljanje in ugotovitve o vlogi specialne didaktike in o ustrezni izbiri učnega gradiva, ki v tem zgodnjem obdobju učenja zavzema posebno mesto.

V dolgoletni zgodovini glasbenega izobraževanja na Slovenskem je vzporedno z razvojem kadrov in šolskih praks nastajala in se razvijala produkcija učnih gradiv. V teh sta se vedno zrcalila, in se še danes, znanje učiteljev z vidika predmetnih strok in večšina prenosa znanja na učence. V različnih šolskih sistemih pri nas in po svetu so se skozi čas spreminjali struktura in vsebinska podoba učnih gradiv, metodični in didaktični pristopi, pa tudi vanje vpeti vzgojni modeli. Nekoč ozko informativne učbenike so z leti zamenjale

privlačnejše oblike notnih zbirk, s poetičnimi ilustracijami ali šaljivimi karikaturami ter bolj z glasbenimi primeri kot pa vajami.

Danes je v Sloveniji ponudba učnih gradiv zelo bogata. Na policah najdemo šole ter zbirke vaj, etud in skladb, ki smo jih pred desetletjem lahko kupovali samo v dobro založenih specialnih trgovinah na Dunaju, v Parizu, Moskvi ali Amsterdamu. V vseh zgodovinskih obdobjih so jih ustvarjali odlični metodiki, večinoma tudi veliki violinisti, virtuozni koncertanti. Dostopna so nam novejša dela domačih avtorjev, redkeje tudi dela, ki so jih v preteklosti ustvarjali slovenski violinski pedagogi. Najbolj raznolika je ponudba sodobnih del tujih avtorjev, predstavnikov tujih šolskih sistemov in profiliranih metod. Moderna tehnologija je prinesla v šolsko prakso tudi spletno nakupovanje.

Učno gradivo za učence violine so pri nas pisali Fran Korun Koželjski, Drago Jeraj, Leon Pfeifer in Matija Tercelj, Karlo Rupel, Maks Skalar, Dušan Vodišek, ob koncu 20. stoletja in prehodu v 21. stoletje Kristian Kolman, Darinka Fabiani in Vildana Repše.

V šolskih okoljih z bogato tradicijo v glasbeni kulturi je metodika violinske igre zapisana v strokovni literaturi za pedagoge. Avtorji so: Leopold Mozart, Karl Flesch, Otakar Ševčík, Leopold Auer, Jurij Jankelevič, Abram Jampolski, Konstantin Rodionov, Ivan Galamijan, Simon Fischer in drugi. Pri nas sta objavljeni dve knjižni deli prof. Roka Klopčiča, prva z naslovom *Violina* in druga *100 najlepših skladb za violino*, osebno sem prispevala *Metodična priporočila za učitelje violine*.

Po prenovi šolstva leta 1996 je izbira učnega gradiva zaupana učitelju. S tem ima učitelj več svobode, a hkrati prevzema večjo odgovornost za učno pot in dosežke ter za vpliv na celostno osebnost učenca. Vprašanje izbire učnega gradiva je tesno povezano s poznavanjem ustrezne literature z vidika glasbene umetnosti in didaktičnih postopkov. Ob tem ostaja temeljno vprašanje za učitelja, kako voditi učenca k doseganju znanj in obvladovanju večšine igranja na violino, hkrati pa ustvariti učinkovito ravnovesje med zahtevami violinske stroke na eni in sposobnostmi ter osebnostnimi značilnostmi otroka na drugi strani. Na izbiro učnega gradiva vplivajo številni dejavniki: učiteljevi kriteriji kakovosti violinske igre, poznavanje različnih teorij in praktičnih pristopov k poučevanju ter njihovih avtentičnih interpretacij, seznanjenost z učnim načrtom in drugimi predpisi na področju vzgoje in izobraževanja, poučenost o razvojni psihologiji otrok, razumevanje kulture kraja in časa, v katerem živimo, in vrednot družine, ki nam zaupa otroka.

Primerno povezovanje vseh teh dejavnikov v trden, stabilen koncept pomaga učitelju, da razvije svojo prilagodljivost posameznim situacijam, da načrtuje realne cilje in jih dosega ob podpori skrbno izbranega učnega gradiva.

Prednost učnih gradiv za nižje razrede, ki jih ponuja trg, so velik izbor ter dostopnost – učbeniki so poceni (a ne zastojni), in privlačnost, ki se kaže v prikupnih ilustracijah in raznovrstnih naslovi, ki bogatijo gradivo z asociacijami. To je še posebej pomembno za opismenjevanje najmlajših. Ustrezno učno gradivo temelji na problemih stroke in načelih postopnosti, nazornosti, diferenciacije in individualizacije. Kadar v učbenikih zaznamo

visoko umetniško vrednost glasbenih primerov, tudi ko gre za nižje razrede, in prisotnost načela postopnosti, potem gre za primeren izziv. Umetniška komponenta, vtkana v gradivo, nadgradi »golo znanje« v trajno vrednoto. Tako glasba opravi najtehtnejšo motivacijsko nalogo.

Več je učbenikov tujih nacionalnih šol z odličnimi metodičnimi koncepti, z vsebinami nacionalne glasbene stvarnosti – ljudskih melodij, značilnih ritmov, in priljubljenih otroških pesmi. Nekateri učbeniki imajo definirano didaktično funkcijo – učne enote, ki določajo obseg in vsebino, prisoten je občutek reda in jasna berljivost notnega zapisa.

Nekritično, nepreverjeno prenašanje tujih izkušenj in omejenost na skromne šolske knjižnice negativno vplivajo na delo v razredu. Prav tako ima negativen vpliv učiteljeva izbira učnega gradiva brez poznavanja avtentičnih interpretacij v svetu uveljavljenih teorij in metod ter brez zadostnega poznavanja razvojnih značilnosti otrok v posameznih obdobjih.

Moderna enostransko »prijazna šola« prinaša v sodobne učbenike tudi šibkosti. Pouk se pogosto pretvarja v igro in zabavo s prevelikim poudarkom na vsečnosti in lahkotnosti učenja. Vsebine izhajajo iz površnih otrokovih potreb in interesov, uvajajo se zabavne vsebine z različnimi a lažje dosegljivi žanri in razvije se odmik od klasične glasbe. Tudi družbene razmere povzročajo negativne posledice na otrocih in mladostnikih: poudarjen materializem, odsotnost staršev – evropski delovni čas, storilnost v šoli, ipd. Vloga učitelja in staršev je v tem občutljivem obdobju zelo pomembna in zahtevna, saj morajo pomagati otroku, da najde svoje mesto v glasbi, razvija sposobnosti, se seznanja z zakonitostmi instrumentalne igre in pridobi prve prave profesionalne navade. Kakovostno sodelovanje odraslih, ki vodijo in spremljajo otroka skozi ta razvoj, pomaga učencu, da v harmoničnem razmerju razvija ustvarjalno mišljenje, muzikalni okus, kulturo izvajanja in tehniko igranja.

Programi na glasbenih šolah, ki so namenjeni skupinski predšolski glasbeni vzgoji in pripravi na instrumentalni pouk, lahko s preudarnim pristopom učitelja, domiselnimi vsebinami in premišljenimi metodami vključujejo otroke v glasbene aktivnosti. Pri tem lahko učitelji navdušujejo otroke za glasbo, temeljito razvijajo njihove sposobnosti ter jih zanesljivo in postopno uvajajo v svet muziciranja z občutenjem in razumevanjem. Program za začetnike na violini se na takšno podlago odlično navezuje. Če pa učenec pristopi k pouku violine brez ustrezne priprave, je naloga učitelja violine, da elemente solfeggia in teorije glasbe poda in utrdi z učencem v času, ki je sicer namenjen razvoju violinske igre in zagotovi nujno potrebno razumevanje snovi, ki jo učenec izvaja.

Nekatere rešitve in prizadevanja naših novih avtorjev na občutljivem področju sledijo trajnim vrednotam v vzgoji in izobraževanju, preizkušenim tradicionalnim metodam in obenem sodobnim dognanjem edukativnih strok ter medpredmetnim povezavam. Pri svojem delu z učenci in mladimi učitelji pripravnikami ugotavljam, da na trgu ni učbenikov oziroma učnih gradiv za violino, ki bi bila v večji meri skladna z našimi učnimi načrti in standardi znanja. Tudi strokovne literature ni, ki bi ponujala metodično-didaktične

napotke in vzpodbude za učno pot ali dovolj pregleden in uporaben repertorij za delo v razredu. To še posebej velja za nižje razrede glasbenih šol.

Posamezni učenci nižjih razredov violine močno presegajo pričakovanja, hitro napredujejo in dosegajo izjemne uspehe, vendar upravičeno velja mnenje, da se raven znanja in zanimanja za glasbene poklice na glasbenih šolah znižuje. Na to pogosto vpliva tudi izbor učnih vsebin, ki ne ustrezajo razvojni dobi učencev in razumevanju posredovanega znanja.

Vprašati se moramo, ali smo učitelji violine »priučeni« strokovnjaki pedagogi, stranski produkt akademije, ali pa smo profesionalno naravnani šolniki z akademsko izobrazbo? Menim, da bi bilo primerno razmisliti, ali obstajajo možnosti, da se v dodiplomski študij violinistov za pedagoški poklic vključi več vsebin, namenjenih pripravi za delo v razredu, ter več prakse na šolah in povezanosti s šolskim okoljem, kar bi omogočilo tudi opravljanje strokovnega izpita in izboljšalo možnosti za takojšnjo zaposlitev po zaključenem študiju. Gre za vprašanje ustreznega obsega predmeta specialne didaktike violine in njegove časovne razporeditve.

Verjamem, da bi v glasbenih šolah takšno sodelovanje s študenti podprli in prispevali k razvoju kadrov, vse z namenom, da v vsej vertikali skladno usposabljammo nadarjene učence, dijake in študente – potencialne učitelje za glasbene poklice ter sooblikujemo otroke in mladostnike v tvorne nosilce kulture.

Literatura

Klopčič, Rok (1996). *Violina*. Ljubljana: Mihelač.

Klopčič, Rok (2014). *Violina*. Ljubljana: Glasbeni atelje Tartini.

Klopčič Rok (2016). *Sto najlepših skladb za violino*. Ljubljana: Glasbeni atelje Tartini.

Repše Vildana (2006). *Prvi koraki. Učbenik za začetnike na violini*. Ljubljana: Glasbeni atelje Tartini.

Repše Vildana, Ulokina, Olga (2006). *Prvi koraki, Učbenik za začetnike na violini. Metodična priporočila. Violinska spremljava*. Ljubljana: Glasbeni atelje Tartini.